

Laivakello-puhe

Magdalena Hai

Kiitos raadille, että päätitte valita minut tämän vuoden Laivakello-palkinnon saajaksi. Kunnia on erityisen suuri, koska kanssaehdokkaani Siiri Enoranta, Kirsti Kuronen, J.S. Meresmaa ja Elina Pitkäkangas ovat kaikki tyynni kotimaisen nuortenkirjallisuuden tähtikaartia. Jokainen heistä olisi voinut olla palkinnon voittaja tänä vuonna.

Mitä sanoa nuortenkirjallisuudesta tänään? Voisin sanoa, että suomalainen nuortenkirjallisuus on poikkeuksellisen korkeatasoista, kansainvälistä laatua ja enemmän: se on *kotimaista* laatua. Vain Suomessa tehdään suomalaista kulttuuria.

Kotimainen nuortenkirjallisuus on ollut vahvaa, kunnianhimoista ja uranuurtavaa jo pitkään. Juuri nuortenkirjallisuudessa käsitellään usein ensimmäisenä yhteiskunnallisia murroskohtia, jotka ovat vasta nousemassa aikuisten tietoisuuteen. Kotimaisen nuortenkirjallisuuden laadusta kertoo jotain myös se, että yhä useammat aikuiset lukevat sujuvasti YA-kirjallisuutta aikuiskirjallisuuden rinnalla. Lanu ei ole vain lasten juttu.

Mutta kaikki ei ole hyvin nuortenkirjallisuudessa.

Kotimaisten nuortenkirjojen myyntiluvuista voi päätellä, että monia niistä myydään enää lähinnä kirjastoihin. Koska nuortenkirjallisuus oli yksi niistä kirjallisuudenlajeista, jota ostettiin hallituksen lakkauttaman vähälevikkisen laatukirjallisuuden ostotuen avulla kirjastoihin, on aiheellista olettaa, että yhdessä kirjojen arvonlisäveron noston kanssa nuortenkirjojen myyntiluvut laskevat entisestään. Samaan aikaan, kun aikuiset ovat kollektiivisesti huolissaan nuorten lukemisesta, siihen ei panosteta itsestäänselvimmällä mahdollisella tavalla. Nuorille ei osteta kirjoja.

Laivakello-palkinto perustettiin 1990-luvulla, kun itse olin nuori lukija. Vaikka me ysäriteinit usein määritämme nuoruutemme laman kautta, ikäiseni suomalaiset olivat lukemisen kultakutrisukupolvea. Meidät ympäröitiin kirjoilla ja sarjakuvilla. Meillä oli koulukirjastoja, kirjastoautoja, lähikirjastoja ja kyläkirjakauppoja. Koteihin tuli kirjakerhokirjoja ja Aku Ankka. Kodeissa oli kirjahyllyt ja niissä tietokirjasarjoja ja Valittujen Palojen lyhennelmiä maailmankirjallisuudesta. Usein pelkästään kansakoulun käyneet vanhempamme ja sodan käyneet isovanhempamme halusivat meille enemmän mahdollisuuksia kuin heille oli annettu.

Minun sukupolveni on Suomen historian koulutetuin ja lukenein sukupolvi.

Onkin surullista nähdä, että juuri me, jotka olemme nykyhetken lasten ja nuorten vanhempia, olemme alkaneet pitää edellisiltä sukupolvilta saamiamme asioita itsestäänselvyyksinä. Suomen lukenein ja koulutetuin sukupolvi on valmis luopumaan lastensa tulevaisuudesta kirjahylly kerrallaan.

Suomalaisen nyky-yhteiskunnan peruspalikat, vapaa kirjastolaitos ja peruskoulu, suomalainen kirjallisuus ja kansansivistys, olivat kansakunnan yhteinen projekti. Oman lapsuudenkyläni ensimmäisen kirjaston perustivat kylän työläiset ja maalaiset yhteisvaroin. Kyläläisillä oli halua oppia ja kouluttautua, vaikka mahdollisuudet kouluja käymättömillä maalaisilla 1900-luvun alun Suomessa olivat vielä vähäiset ja vaatimattomat. On huikeaa ajatella, että saman vuosisadan lopussa Suomi oli varakas länsimaa, jossa minunlaisteni nuorten oli mahdollista kouluttautua kotitaustasta riippumatta maisteriksi, vaikka tohtoriksi asti.

Juuri nämä ovat suuren suomalaisen menestystarinan takana: koulutus, sivistys ja tasa-arvo.

Miten me takaamme saman nuorille nyt? Onko mahdollista saada takaisin se yhteishenki, tarmo ja puhdas jääräpäisyys, jolla esivanhempamme rakensivat Suomea, joka koulutti meidät? Ympäröimmekö me lapsemme kirjoilla nyt, vuonna 2024, kuten vanhempamme tekivät meille?

Sillä meitä edeltävät polvet tiesivät, että kirjat ovat avain tietoon ja että tieto on valtaa. He ymmärsivät, että pienen kansakunnan etu on taata jokaiselle nuoristaan mahdollisuus toteuttaa itseään parhaalla mahdollisella tavalla.

Ymmärrämmekö me sen yhä?

Osaako minun sukupolveni, se joka nyt on vallan kahvassa, palauttaa nuorille sen hyvän, joka meille annettiin?